

Research Paper

Assessing Mediating Role of Financial Satisfaction in the Relationship of Financial Literacy With Quality of Life in Retired Older Adults

Mahsa Kiaei¹, Fatemeh Mohammadi², Zahra Hosseinkhani³, *Seyedeh Ameneh Motalebi²

1. Student Research Committee, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran.
2. Social Determinants of Health Research Center, Research Institute for Prevention of Non Communicable Diseases, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran.
3. Metabolic Diseases Research Center, Research Institute for Prevention of Non-Communicable Diseases, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran.

Citation: Kiaei M, Mohammadi F, Hosseinkhani Z, Motalebi SA. [Assessing Mediating Role of Financial Satisfaction in the Relationship of Financial Literacy With Quality of Life in Retired Older Adults (Persian)]. *Iranian Journal of Ageing*. 2022; 17(3):322-337. <https://doi.org/10.32598/2778.5> <http://dx.doi.org/10.32598/sija.2022.2778.5>

doi <http://dx.doi.org/10.32598/sija.2022.2778.5>

ABSTRACT

Objectives The world's population is rapidly aging; hence, paying attention to the quality of life (QoL) of the elderly is of great importance. Financial satisfaction is one of the important components of QoL. The present study aims to determine the association between financial literacy and QoL among retired older adults mediated by their financial satisfaction.

Methods & Materials This descriptive and cross-sectional study was conducted in 2020 on 270 retired older adults in Qazvin, Iran. The samples were selected through stratified random sampling method from 8 retirement centers in Qazvin, Iran. The data were collected using demographic checklist, the control, autonomy, self-realization, and pleasure (CASP) scale, financial literacy scale, and financial satisfaction scale. Structural equation modeling was used to determine the mediating role of financial satisfaction in the relationship of financial literacy with the QoL.

Results The mean age of older adults was 65.17±4.57 years. The majority of them were male (n=166, 61.85%) and married (n=245, 90.7%). Their Mean score of financial literacy and financial satisfaction were 51.60 and 35.11 out of 100, respectively. Their quality of life was at a moderate level (Mean= 63.89 out of 100). The results of the regression analysis showed the significant association of financial literacy (P=0.006, β =-0.17) and financial satisfaction (β =0.25, P<0.001) with the quality of life. The results also confirmed the mediating role of financial satisfaction (P=0.014).

Conclusion Financial literacy of the elderly has a significant and positive association with their quality of life mediated by financial satisfaction. Therefore, policymakers in Iran are recommended to develop pre-retirement financial education programs for improving the financial literacy of the elderly.

Keywords Retirement, Financial literacy, Financial satisfaction, Quality of life (QoL)

Article Info:

Received: 04 Jul 2021

Accepted: 27 Oct 2021

Available Online: 01 Oct 2022

*** Corresponding Author:**

Seyedeh Ameneh Motalebi, PhD.

Address: Social Determinants of Health Research Center, Research Institute for Prevention of NonCommunicable Diseases, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran.

Tel: +98 (911) 8554822

E-mail: ammotalebi@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction

Ageing is often associated with health problems and reduced functional capacity, mobility and independence, which can affect various aspects of the elderly's life, especially their quality of life (QoL) [6]. The QoL of the elderly has been investigated in various studies in Iran and different results have been reported [10, 11]. One of the reasons for these conflicting results can be the difference in financial status of the elderly [12]. Financial literacy is a combination of awareness, knowledge, skill, attitude and behavior necessary for making correct financial decisions and ultimately achieving financial benefits [15]. It seems that financial literacy can affect the financial satisfaction of the elderly and, thereby, increase their quality of life [15, 19]. Financial satisfaction is a relative concept and its level varies throughout the life cycle [20]. Since the elderly have the fastest growth rate among other age groups and they make important financial decisions regarding retirement savings and intergenerational wealth transfer, their financial literacy can have a profound impact on their families and society [23]. The present study aims to determine the financial literacy status of the elderly in Qazvin city and its relationship with their quality of life, taking into account the mediating role of financial satisfaction.

Methods

This is a descriptive-correlational study with cross-sectional design conducted in 2020 on 270 retired elderly people living in Qazvin city who were selected by a stratified random sampling method from the retirement centers. The inclusion criteria were willingness to participate in the study, age 60 years and higher, resident of Qazvin city, retired from government and private organizations, having at least a diploma, and the ability to communicate verbally to answer questions. Those with severe physical diseases or diagnosed mental diseases were excluded from the study.

Demographic checklist, CASP (Control, Autonomy, Self-realization, and Pleasure scale) for measuring quality of life, and financial literacy (FL) questionnaire, and financial satisfaction (FS) scale were used to collect data. The CASP have 19 items rated on a 4-point likert scale from "never" to "always". The FL questionnaire was developed by Dianati and Hanifezadeh [30]. This questionnaire has 6 multiple-choice questions, answered by Yes and No. Financial satisfaction was measured with a question with a 10-point scale [31]. After obtaining ethical approval (Code: IR.QUMS.REC.1399.055) and explaining the study objectives to the participants and assuring them of the confidentiality of their information, they signed a consent form and the questionnaires were then distributed among them. Data analysis was done in Mplus and

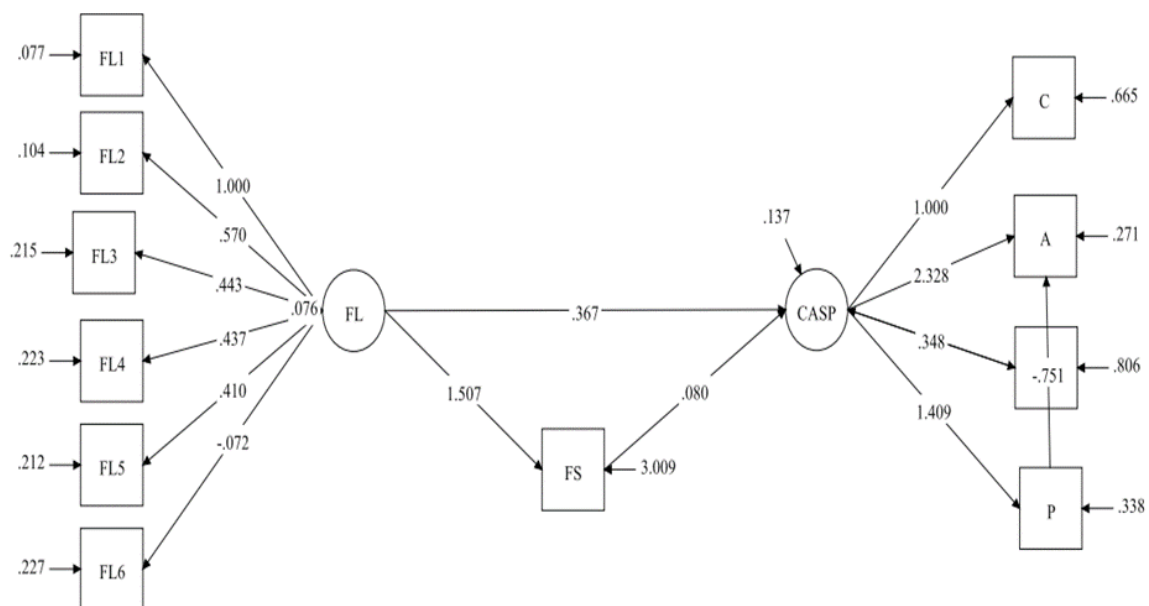

Figure 1. Results of SEM.

C=Control, A=Autonomy, S=Self-reliance, P=Pleasure, χ^2 =goodness-of-fit chi-square; CFI=Comparative fit index; TLI=Tucker-lewis index; RMSEA=Root mean squared error of approximation; SRMR=Root mean squared residual

Table 1. Results of analyzing the direct and indirect effects of financial literacy on the quality of life of the elderly mediated by financial satisfaction

Path	Standardized Coefficients (Standard Error)	Unstandardized Coefficients (Standard Error)
Direct	0.26(0.08) P=0.001	0.54(21/0) P=0.009
Indirect	0.08(03/0) P=0.014	0.17 (0.08) P=0.036

SPSS applications. Structural equation modeling (SEM) method (a combination of confirmatory factor analysis and multiple regressions) was used to determine the mediating role of financial satisfaction in the relationship between financial literacy and quality of life. The model included two parts: Measurement Model and Structural Model.

Results

The mean age of participants was 65.17 ± 4.57 years, ranged from 60 to 87 years. Most of them were men ($n=166$, 61.85%) and married ($n=245$, 90.7%) living with their spouses ($n=167$, 61.9%). About 60% of them ($n=152$) had university education. The field of study of 11.1% of them ($n=30$) was finance and accounting. The economic status of the majority of the elderly was moderate ($n=189$, 70%) or good ($n=59$, 21.9%); only 1.1% ($n=3$) reported their economic status as high.

The mean score of financial literacy was 51.60 out of 100 and the mean score of financial satisfaction was 35.11 out of 100. The mean score of quality of life was 63.89 out of 100, which was moderate. The results of the SEM showed a significant relationship between financial literacy and quality of life ($p=0.006$, $\beta=0.17$) and between financial satisfaction and quality of life ($\beta=0.25$, $p<0.001$). A significant causal relationship was also observed between financial literacy and financial satisfaction ($\beta=0.23$, $p=0.003$). According to the results, 17% of the variance of the quality of life was explained by financial literacy ($p=0.006$). As can be seen from Table 1 and Figure 1, the causal relationship between financial literacy and quality of life mediated by financial satisfaction was significant ($P=0.014$).

Discussion

Based on the results of the present study, financial literacy showed a significant relationship with the quality of life directly and indirectly (through financial satisfaction)

in the retired elderly people. The results of Coşkuner et al.'s study also showed that one unit increase in financial literacy was associated with a 35.1% increase in financial satisfaction [54]. Financial literacy increases financial satisfaction through greater financial returns with appropriate financial decisions. In addition, it improves consumption decisions; people with financial literacy may benefit more from conscious consumption behavior [56]. Financial satisfaction can also increase the quality of life. Nodehi Moghadam et al. [45] and Tajvar et al. [43] also introduced economic status as an important factor determining the quality of life of the elderly. Therefore, before retirement, financial education is an efficient way to improve the financial knowledge of the elderly, which can help them plan well for their retirement and enjoy a more comfortable retirement life. It is recommended that policymakers in Iran devote more resources to designing and promoting financial education programs for the elderly people so that the next generation of the elderly population can improve their financial literacy.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

The study was approved by the Ethics Committee of Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran (IR.QUMS.REC.1399.055). Before filling out the questionnaires, older participants were assured of the confidentiality of the information obtained and written consent was obtained from all subjects.

Funding

This article was extracted from the self-financed master thesis of the first author.

Authors' contributions

Conceptualization, methodology, investigation, writing-original draft, resources: Mahsa Kiaei, Fatemeh Mohammadi and Seyedeh Ameneh Motaleb; Formal analysis: Zahra Hosseinkhani; Writing-review & editing: Fatemeh Mohammadi and Seyedeh Ameneh Motaleb; Funding acquisition: Mahsa Kiaei; Supervision: Seyedeh Ameneh Motaleb.

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgements

We would like to thank the Vice-chancellor for research of [Qazvin University of Medical Sciences](#) and the older participants for their support and cooperation.

This Page Intentionally Left Blank

مقاله پژوهشی

بررسی نقش میانجیگری رضایت مالی در ارتباط بین سواد مالی و کیفیت زندگی در سالمندان بازنشسته شهر قزوین

مهسا کیایی^۱، فاطمه محمدی^۲، زهرا حسین‌خانی^۳، سیده آمنه مطلبی^۲

۱. کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران.
۲. مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، پژوهشکده پیشگیری از بیماری‌های مزمن، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران.
۳. مرکز تحقیقات بیماری‌های متابولیک، پژوهشکده پیشگیری از بیماری‌های مزمن، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران.

Citation: Kiaei M, Mohammadi F, Hosseinkhani Z, Motalebi SA. [Assessing Mediating Role of Financial Satisfaction in the Relationship of Financial Literacy With Quality of Life in Retired Older Adults (Persian)]. *Iranian Journal of Ageing*. 2022; 17(3):322-337. <http://dx.doi.org/10.32598/sija.2022.2778.5>

<http://dx.doi.org/10.32598/sija.2022.2778.5>

اهداف: جمعیت جهان به سرعت در حال پیر شدن است، بنابراین توجه به کیفیت زندگی سالمندان از اهمیت بالایی برخوردار است. رضایت مالی یکی از اجزای مهم کیفیت زندگی است. از این رو، مطالعه حاضر با هدف تعیین ارتباط بین سواد مالی و کیفیت زندگی با نقش میانجیگری رضایت مالی در سالمندان بازنشسته ساکن شهر قزوین انجام شد.

مواد و روش‌ها: این مطالعه توصیفی مقطعی در سال ۱۳۹۹ بر ۲۷۰ سالمند بازنشسته انجام شد. نمونه‌ها به صورت تصادفی طبقه‌ای از ۸ کانون بازنشستگی در سطح شهر قزوین انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از چک‌لیست مشخصات جمعیت‌شناختی، پرسش‌نامه‌های کیفیت زندگی سالمندان، سواد مالی و رضایت مالی جمع‌آوری شد. برای تعیین نقش میانجیگری رضایت مالی در ارتباط بین سواد مالی و کیفیت زندگی، از مدل معادلات ساختاری استفاده شد.

یافته‌ها: میانگین سنی سالمندان مشارکت‌کننده در مطالعه ۶۵/۱۷±۴/۵۷ سال بود. اکثر شرکت‌کنندگان در این مطالعه مرد (۱۶۶ نفر، ۶۱/۸۵ درصد) و متأهل (۲۴۵ نفر، ۹۰/۷ درصد) بودند. سواد مالی و رضایت مالی آن‌ها به ترتیب ۵۱/۶۰ و ۳۵/۱۱ از ۱۰۰ بود. کیفیت زندگی سالمندان در حد متوسط (۶۳/۸۹ از ۱۰۰) بود. نتایج مدل رگرسیونی، رابطه معناداری بین سواد مالی و کیفیت زندگی ($P=۰/۰۰۶$)، رضایت مالی و کیفیت زندگی ($P<۰/۰۰۱$) و سواد مالی ($P=۰/۰۰۳$) را نشان داد. نتایج همچنین نقش میانجیگری رضایت مالی در ارتباط بین سواد مالی و کیفیت زندگی را تأیید کرد ($P=۰/۰۱۴$).

نتیجه‌گیری: نتایج مطالعه حاضر نشان داد سواد مالی با نقش میانجیگری رضایت مالی، ارتباط مثبتی با کیفیت زندگی سالمندان بازنشسته دارد. بنابراین، به سیاست‌گذاران پیشنهاد می‌شود به آموزش مالی قبل از بازنشستگی در جهت ارتقای سواد مالی در دوره بازنشستگی توجه کنند.

کلیدواژه‌ها: بازنشستگی، سواد مالی، رضایت مالی، کیفیت زندگی

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۳ تیر ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش: ۰۵-۰۷-۱۴۰۰

تاریخ انتشار: ۱۰ تیر ۱۴۰۱

* نویسنده مسئول:

سیده آمنه مطلبی

نشانی: قزوین، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، پژوهشکده پیشگیری از بیماری‌های مزمن مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت.

تلفن: ۸۵۵۴۸۲۲ (۹۱۱) ۰۹۸+

پست الکترونیکی: ammotalebi@yahoo.com

مقدمه

به نظر می‌رسد سواد مالی می‌تواند بر رضایت مالی سالمند تأثیر بگذارد و از طریق آن باعث افزایش کیفیت زندگی آن‌ها شود [۱۵]. رضایت مالی یک مفهوم نسبی است و سطح آن در طول دوره زندگی متغیر است [۲۰]. مثلاً افرادی که کمتر از وضعیت مالی خود رضایت داشتند، حتی پس از تنظیم سایر عوامل مرتبط با کیفیت زندگی - از قبیل بیماری‌های مزمن، فعالیت بدنی، تغذیه - از علائم افسردگی رنج می‌بردند و این مسئله باعث کاهش کیفیت زندگی آن‌ها می‌شد [۱۴، ۱۳]. رضایت مالی، درک فرد در مورد وضعیت فعلی او را توصیف می‌کند و می‌توان آن را به‌عنوان زیرساختی از سلامت عمومی توصیف کرد [۲۱]. رضایت مالی نشان‌دهنده یک وضعیت شاد و سالم و آزاد از نگرانی است و یک عامل مهم برای رفاه عمومی محسوب می‌شود [۲۲].

در ایران مطالعات زیادی در مورد کیفیت زندگی سالمندان انجام شده است، اما به نقش سواد مالی و رضایت مالی بر کیفیت زندگی آن‌ها پرداخته نشده است، همچنین براساس جست‌وجوی محقق، در هیچ مطالعه‌ای وضعیت سواد مالی و رضایت مالی سالمندان بررسی نشده است. این در حالی است که باتوجه به وضعیت کنونی کشور و بحران‌های مالی جهانی، سواد مالی و برنامه‌ریزی‌های مناسب جهت ارتقای آن، یکی از عناصر اصلی و کلیدی اصلاح سیاست‌های مالی است. ارتقای سطح سواد مالی در بین مردم، به‌خصوص گروه‌های آسیب‌پذیر جوامع مانند سالمندان، موجب بهبود مدیریت پول فردی، برنامه‌ریزی‌های مالی، تصمیم‌گیری‌های آگاهانه، استفاده درست از فرصت‌های مالی و در یک کلام رفاه و رضایت اجتماعی می‌شود. همچنین، از آنجایی که سالمندان سریع‌ترین نرخ رشد را در بین گروه‌های سنی مختلف داشته‌اند و تصمیمات مالی مهمی در مورد پس‌انداز بازنشستگی و انتقال بین‌نسلی ثروت دارند، سواد مالی آن‌ها می‌تواند تأثیر عمیقی بر خانواده‌ها و جامعه داشته باشد [۲۳]. به‌طوری که براساس مدل به‌کاربرده شده در مطالعه جو [۲۴]، رضایت مالی، رفتار مالی و درک از وضعیت مالی به‌عنوان عناصر سلامت مالی می‌توانند باعث ارتقای کیفیت زندگی افراد شوند (تصویر شماره ۱). همچنین براساس تحقیق جو و گرابل [۲۵]، دانش و سواد مالی از طریق رفتار درست مالی می‌تواند باعث افزایش رضایت مالی شود. بنابراین مطالعه حاضر با هدف در نظر گرفتن نقش میانجیگری رضایت مالی و تعیین وضعیت سواد مالی سالمندان شهر قزوین و ارتباط آن با کیفیت زندگی آن‌ها انجام شد.

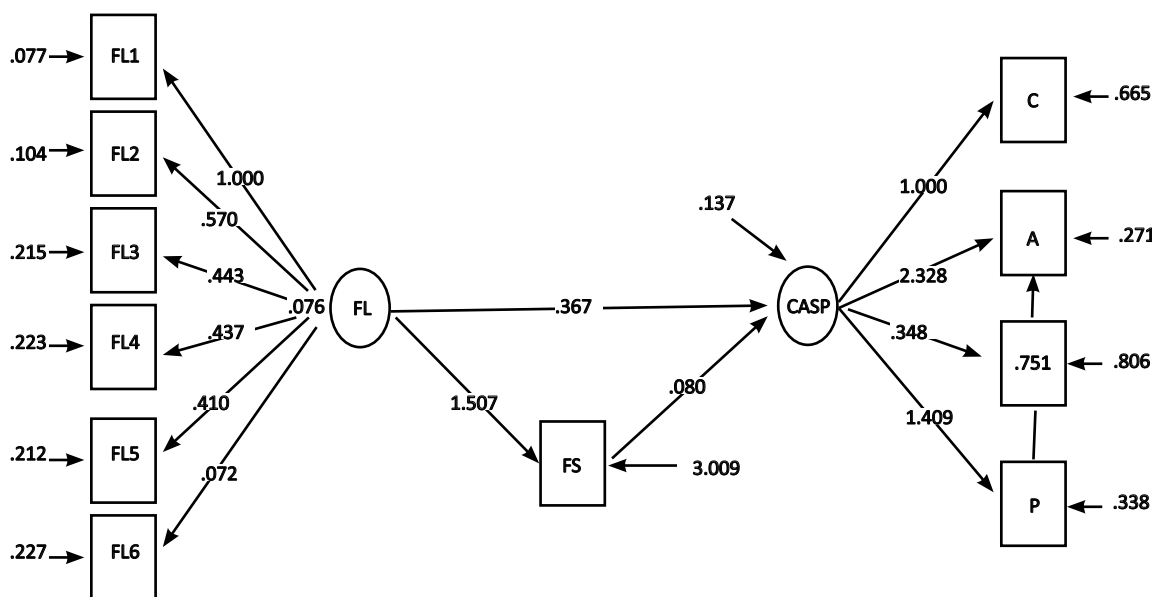
روش مطالعه

این پژوهش یک مطالعه توصیفی همبستگی است که به‌صورت مقطعی در سال ۱۳۹۹ بر ۲۷۰ سالمند ساکن شهر قزوین انجام شد. انتخاب آن‌ها با روش تصادفی طبقه‌ای از **کانون‌های بازنشستگی سطح شهر قزوین**، کانون‌های بازنشستگی آموزش و پرورش (۱۰۰ نفر)، علوم پزشکی (۴۰ نفر)، مخابرات (۲۰ نفر)، پست (۱۰ نفر)، اقتصاد و دارایی (۱۰ نفر)، شهرداری

سالمندی فرایندی طبیعی و یکی از مراحل رشد و تکامل انسان است. در طول این تکامل، تغییراتی در ابعاد فیزیولوژیک، روانی و اجتماعی افراد رخ می‌دهد [۱]. امروزه، سالمندی به یک پدیده مهم جهانی تبدیل شده است. مطابق آمار سازمان بهداشت جهانی، جمعیت افراد ۶۰ سال و بالاتر تا سال ۲۰۵۰ به حدود ۲ بیلیون نفر خواهد رسید [۲]. جمعیت سالمندان کشور ما نیز، هم‌راستا با این روند رشد جهانی، رو به افزایش است [۳] به‌طوری که براساس سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت سالمندان ۶۰ سال و بالاتر نسبت به سال ۱۳۹۰، با ۱/۱ درصد افزایش، از ۸/۲ به ۹/۳ درصد جمعیت کل کشور رسید [۴]. به‌موازات افزایش جمعیت سالمندان و نیازهای خاص دوران سالمندی، ضرورت بررسی کیفیت زندگی سالمندان اهمیت پیدا می‌کند [۵].

سالمندی اغلب با مشکلات سلامتی و کاهش ظرفیت عملکردی و تحرک و استقلال همراه است و همین امر می‌تواند بر جنبه‌های مختلف زندگی سالمندان، به‌خصوص کیفیت زندگی آن‌ها تأثیر بگذارد [۶]. بنابراین به‌موازات افزایش جمعیت سالمندان و نیازهای خاص آن‌ها، ضرورت بررسی کیفیت زندگی سالمندان اهمیت پیدا می‌کند [۵]. بنابر تعریف سازمان بهداشت جهانی، منظور از کیفیت زندگی، درک افراد از موقعیت خود در زندگی از نظر فرهنگ، سیستم ارزشی جامعه، اهداف، انتظارات، استانداردها و اولویت‌هایشان است [۷]. کیفیت زندگی یک مفهوم چندوجهی مداوم است که به سلامتی و رضایت از زندگی اشاره می‌کند [۸]. اگرچه تعاریف زیادی از این مفهوم ارائه شده است یک نقطه‌نظر مشترک میان محققان وجود دارد که بر مبنای آن، کیفیت زندگی دارای ابعاد فراوانی شامل رفاه مادی، جسمی، اجتماعی و عاطفی است [۹].

در کشورمان، کیفیت زندگی سالمندان در مطالعات مختلفی بررسی شده و نتایج متفاوتی از آن گزارش شده است [۱۰، ۱۱]. یکی از دلایل این نتایج مغایر، به وضعیت مالی آن‌ها برمی‌گردد [۱۲]. به‌طوری که کاظمی و همکاران نشان دادند وضعیت خوب اقتصادی، اجتماعی و اشتغال مناسب با افزایش کیفیت زندگی سالمندان مرتبط است. چن و همکاران نیز دریافتند سطح اقتصادی و شرایط عمومی مسکن با کیفیت زندگی ارتباط مستقیمی دارد [۱۳]، همچنین تفت و همکاران در مطالعه‌ای نشان دادند رفاه مالی و نگرانی‌های مالی ۲ عامل مهم تعیین‌کننده کیفیت زندگی هستند. به‌طوری که، سواد مالی بهتر، به رفاه مالی بالاتر و در نهایت نگرانی مالی کمتر منجر می‌شود [۱۴]. سواد مالی، ترکیبی از آگاهی، دانش، مهارت، نگرش و رفتار لازم برای تصمیم‌گیری‌های صحیح مالی و دستیابی به منافع مالی است [۱۵]. به‌عبارت‌دیگر مفهوم سواد مالی چندبعدی است و نه تنها دانش، بلکه مهارت‌ها، نگرش‌ها و رفتار واقعی فرد را منعکس می‌کند [۱۶]. سواد مالی با پیامدهای سلامت و بهزیستی چندگانه شامل فعالیت‌های شناختی، فیزیکی و توانایی برای کامل کردن فعالیت‌های روزمره همراه است [۱۷، ۱۸].

سالمند

تصویر ۱. نتایج مدل ساختاری پژوهش

χ^2 =goodness-of-fit chi square (آزمون نیکویی برازش کای دو)
 CFI=Comparative Fit Index (شاخص برازش مقایسه‌ای)
 TLI=Tucker-Lewis Index (شاخص تاکر-لوئیس)
 RMSEA=Root Mean Square Error of Approximation (ریشه میانگین مربعات خطای برآورد)
 SRMR=Root Mean Square Residual, Within group (باقی‌مانده ریشه میانگین مربعات، درون گروهی)

fl=Financial literacy (سواد مالی)
 fs=Financial literacy (رضایت مالی)
 casp=Quality of life (کیفیت زندگی)
 c=Control (کنترل)
 a=Autonomy (استقلال)
 s=Self-reliance (خودپایی)
 P=Pleasure (کامیابی)

باتوجه به اینکه روش تحلیل مورد استفاده در مطالعه حاضر مدل‌یابی معادلات ساختاری بود، برای تعیین حجم نمونه براساس تعداد سؤالات ابزارهای مورد استفاده (متغیرهای مشاهده‌ای) محاسبه شد. با در نظر گرفتن حداقل ۱۰ نفر برای هر متغیر مشاهده‌ای، حجم نمونه ۲۵۰ نفر تعیین شد که با احتساب احتمال ریزش، ۲۷۰ نفر در نظر گرفته شد [۲۶].

ابزار گردآوری داده‌ها

جهت جمع‌آوری داده‌ها از چک‌لیست اطلاعات جمعیت‌شناختی، پرسش‌نامه‌های کیفیت زندگی و سواد مالی و مقیاس رضایت مالی استفاده شد.

چک‌لیست اطلاعات جمعیت‌شناختی شامل اطلاعاتی در رابطه با سن، جنسیت، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، شغل، وضعیت اقتصادی و چک‌لیست بیماری‌های جسمی و روانی بود.

(۲۰ نفر)، برق منطقه‌ای (۳۰ نفر)، جهاد کشاورزی (۴۰ نفر) انجام شد. بدین صورت که محققان در ابتدا با رجوع به کانون‌های بازنشستگی، از طریق پرونده‌های الکترونیکی موجود در مرکز، لیست سالمندان واجد شرایط را درآوردند، سپس باتوجه به تعداد پرونده‌های هر کانون بازنشستگی، تعدادی پرونده را به صورت تصادفی انتخاب کردند. آن‌گاه به منظور شرکت افراد انتخاب شده با آن‌ها تماس گرفته شد و پس از توضیح اهداف مطالعه از آنان جهت شرکت در مطالعه دعوت شد.

معیارهای ورود به مطالعه شامل تمایل داشتن به شرکت در این مطالعه، داشتن سن ۶۰ سال و بالاتر، سکونت در شهر قزوین، بازنشسته شدن در سازمان‌های دولتی و خصوصی، داشتن تحصیلات دیپلم و بالاتر و توانایی برقراری ارتباط کلامی و پاسخ‌گویی به سؤالات بود. سالمندانی که براساس گزارش خودشان، بیماری‌های جسمی شدید و یا بیماری‌های روانی داشتند و امکان برقراری ارتباط و پاسخ‌گویی به پرسش‌نامه برایشان میسر نبود از مطالعه خارج شدند.

1. Structural Equation Modeling (SEM)

پرسش‌نامه کیفیت زندگی

تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای Mplus و SPSS انجام شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از شاخص‌های آمار توصیفی نظیر فراوانی و درصد برای داده‌های کیفی، میانگین و انحراف معیار برای داده‌های کمی استفاده شد. توزیع نرمال داده‌ها با آزمون کولموگوروف اسمیرونوف، چولگی^۴ و کروتوزیس بررسی شد. برای تعیین نقش میانجیگری رضایت مالی در ارتباط بین سواد مالی و کیفیت زندگی از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد که در واقع ترکیبی از تحلیل عاملی تأییدی و رگرسیون‌های چندگانه است. این مدل شامل ۲ بخش مدل اندازه‌گیری^۵ و مدل ساختاری^۶ است که در بخش اول با استفاده از روابط بین متغیرهای قابل مشاهده و نهفته نشان می‌دهد که آیا داده‌های موجود مدل موردنظر را تأیید می‌کنند یا خیر؟ در بخش دوم ضمن محاسبه خطای اندازه‌گیری^۷ روابط بین متغیرهای نهفته را بررسی می‌کند و با معیارهای (شاخص برازش مقایسه‌ای^۸، ریشه میانگین مربعات خطای برآورد^۹ آمار برازش مربع کای^{۱۰} و... متناسب بودن مدل را بررسی می‌کند.

پس از اخذ کد اخلاق از کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی قزوین (IR.QUMS.REC.1399.055) و بیان اهداف پژوهش برای شرکت‌کنندگان، به آن‌ها از محرمانه ماندن اطلاعات شخصی اطمینان خاطر داده شد سپس اخذ رضایت‌نامه کتبی و به دنبال آن پاسخ به پرسش‌نامه‌ها انجام شد.

یافته‌ها

در مطالعه حاضر، ۲۷۰ سالمند با میانگین سنی $65/17 \pm 4/57$ در محدوده سنی ۶۰ تا ۸۷ سال مشارکت داشتند. اکثر شرکت‌کنندگان در این مطالعه مرد (۱۶۶ نفر، ۶۱/۸۵ درصد)، متأهل (۲۴۵ نفر، ۹۰/۷ درصد)، دارای ۳ فرزند یا بیشتر (۱۶۰ نفر، ۵۹/۲۶ درصد) بوده و با همسر خود (۱۶۷ نفر، ۶۱/۹ درصد) زندگی می‌کردند. حدود ۶۰ درصد شرکت‌کنندگان (۱۵۲ نفر) دارای تحصیلات دانشگاهی بودند. رشته تحصیلی ۱۱/۱ درصد سالمندان (۳۰ نفر) مالی و حسابداری بود. وضعیت اقتصادی اکثریت سالمندان متوسط (۱۸۹ نفر، ۷۰ درصد) تا خوب (۵۹ نفر، ۲۱/۹ درصد) بود و فقط ۱/۱ درصد (۳ نفر) از آن‌ها وضعیت اقتصادی خود را عالی گزارش کردند (جدول شماره ۱).

پرسش‌نامه اختصاصی سنجش کیفیت زندگی سالمندان^۲، از رایج‌ترین ابزارهای مورد استفاده برای ارزیابی کیفیت زندگی سالمندان است که در سال ۲۰۰۳ در انگلستان براساس مدل جبران نیازها^۳ طراحی شد [۲۷]. این پرسش‌نامه شامل ۱۹ گویه و ۴ حیطه شامل کنترل (۴ عبارت)، استقلال (۵ عبارت)، خودیابی (۵ عبارت) و کامیابی (۵ عبارت) است و به صورت لیکرت ۴ درجه‌ای از «غالب اوقات» تا «هرگز» طراحی شده است. کمترین امتیاز مربوط به هر عبارت «صفر» و بیشترین امتیاز «۳» است. پرسش‌نامه کیفیت زندگی سالمندان در ایران توسط هروی و همکاران اعتباریابی شد و پایایی آن $0/7 - 0/88$ گزارش شد [۲۸]. در مطالعه حاضر، آلفای کرونباخ پرسش‌نامه $0/827$ درصد محاسبه شد.

پرسش‌نامه سواد مالی

از پرسش‌نامه محقق ساخته دیانتی و حنیفه‌زاده [۲۸] جهت سنجش سواد مالی استفاده شد. این پرسش‌نامه برگرفته از سؤالات ارائه شده در تحقیقات به عمل آمده از کارگروه‌های بانک جهانی [۲۹] و پرسش‌نامه طراحی شده جهت اندازه‌گیری سطح سواد مالی کشورها بود که از سوی سازمان توسعه و تعاون اقتصادی و شبکه بین‌المللی تحصیلات مالی ارائه شده بود و با اندکی تغییر به منظور بومی‌سازی و افزایش قابلیت مقایسه تهیه شد. بانک جهانی سؤالات اصلی پرسش‌نامه یادشده را در ۱۴ کشور به کار برد که نتایج مقایسه‌ای آن‌ها نیز ارائه شده است. با توجه به این موضوع، می‌توان چنین گفت که این پرسش‌نامه از اعتبار بیرونی بالایی برخوردار است. در ضمن آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه در مجموع $0/84$ درصد محاسبه شد که بیانگر پایایی قابل قبول آن است. اساتید و خبرگان حرفه نیز روایی محتوای این پرسش‌نامه را بررسی و تأیید کردند [۳۰]. این پرسش‌نامه شامل ۶ سؤال چندگزینه‌ای است که یکی از گزینه‌ها «درست» و بقیه «غلط» است. جهت نمره‌گذاری، در صورت انتخاب گزینه درست، نمره «یک» و انتخاب سایر گزینه‌ها نمره «صفر» داده شد. محدوده نمرات این پرسش‌نامه صفر تا ۶ بود. کسب نمره بالاتر نشان‌دهنده سواد مالی بیشتر بود.

رضایت مالی

رضایت مالی، با یک سؤال با مقیاس ۱۰ نقطه‌ای سنجیده شد. از پاسخ‌دهندگان پرسیده شد: «به‌طور کلی، با توجه به دارایی‌ها، بدهی‌ها و پس‌اندازتان، به چه میزان از وضعیت مالی فعلی خود راضی هستید؟» پاسخ‌ها از ۱ (به هیچ وجه راضی نیست) تا ۱۰ (بسیار زیاد راضی است) بود [۳۱-۳۲].

4. Skewness
5. Measurement Model
6. Structural Model
7. Measurement Error
8. Comparative Fit Index (CFI)
9. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

2. Critical Appraisal Skills Program
3. Needs Satisfaction Model

جدول ۱. مشخصات جمعیت‌شناختی سالمندان بازنشسته شهر قزوین

متغیر	گروه	تعداد (درصد)
جنسیت	زن	۱۰۴ (۳۸/۵)
	مرد	۱۶۶ (۶۱/۵)
وضعیت تأهل	متاهل	۲۴۵ (۹۰/۷)
	مجرد	۹ (۳/۳)
	مطلقه	۶ (۲/۲)
	بیوه	۱۰ (۳/۷)
تعداد فرزند	بدون فرزند	۱۶ (۵/۹)
	۱-۲ فرزند	۹۴ (۳۴/۸)
	۳-۴ فرزند	۱۲۸ (۴۷/۴)
	۵ فرزند و بیشتر	۳۲ (۱۱/۸)
	دیپلم	۱۱۸ (۴۳/۷)
میزان تحصیلات	فوق‌دیپلم	۶۳ (۲۳/۳)
	لیسانس	۷۸ (۲۸/۹)
	فوق‌لیسانس و بالاتر	۱۱ (۴/۱)
	پایین	۱۹ (۷)
وضعیت اقتصادی	متوسط	۱۸۹ (۷۰)
	خوب	۵۹ (۲۱/۹)
	عالی	۳ (۱/۱)
	با همسر	۱۶۷ (۶۱/۹)
نحوه زندگی	با فرزندان	۱۲ (۴/۴)
	به‌تنهایی	۱۶ (۵/۹)
	با همسر و فرزندان	۷۵ (۲۷/۸)
محل سکونت	شخصی	۲۶۴ (۹۷/۸)
	استیجاری	۶ (۲/۲)

سالمند

برای تعیین نقش میانجیگری رضایت مالی در ارتباط بین سواد مالی و کیفیت زندگی از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج این مدل آماری نشان داد که بین سواد مالی و کیفیت زندگی ($P=0/006$) و رضایت مالی ($b=0/17$) و کیفیت زندگی ($P<0/001$)، رابطه معنادار وجود دارد. همچنین بین سواد مالی و رضایت مالی ($b=0/25$) رابطه علیتی معناداری مشاهده شد (جدول شماره ۳). طبق نتایج این مطالعه ۱۷ درصد از واریانس کیفیت زندگی سالمندان به‌طور مستقیم توسط سواد مالی تبیین می‌شود ($P=0/006$).

براساس اطلاعات مندرج در جدول شماره ۲، میانگین نمره سواد مالی در افراد مورد بررسی ۵۱/۶۰ از ۱۰۰ و میانگین رضایت مالی ۳۵/۱۱ از ۱۰۰ بود.

امتیاز نمره کیفیت زندگی سالمندان مورد بررسی ۶۳/۸۹ از ۱۰۰ بود که در حد متوسط است همچنین کمترین امتیاز در حیطه کنترل با نمره ۳۹/۱۶ از ۱۰۰ و بیشترین امتیاز مربوط به حیطه خودیابی با نمره ۶۹/۵۳ بود.

جدول ۲. وضعیت سواد مالی، کیفیت زندگی و رضایت مالی سالمندان بازنشسته شهر قزوین

متغیر	دامنه امتیاز	دامنه امتیاز کسب شده	میانگین هر دامنه	میانگین (۱۰۰ - ۰) هر دامنه
سواد مالی	۶-۰	۶-۰	۳/۳۰ (۱/۴۵)	۵۱/۶۰
رضایت مالی	۱۰-۱	۱۰-۱	۴/۱۶ (۱/۷۹)	۳۵/۱۱
کیفیت زندگی سالمندان	۵۷-۰	۵۷-۹	۳۶/۴۲ (۸/۶۹)	۶۳/۸۹
کیفیت زندگی در حیطه کنترل	۱۲-۰	۱۲-۲	۴/۷۰ (۱/۸۳)	۳۹/۱۶
کیفیت زندگی در حیطه استقلال	۱۵-۰	۱۵-۱	۸/۸۶ (۲/۶۰)	۵۹/۰۷
کیفیت زندگی در حیطه خود یابی	۱۵-۰	۱۵-۲	۱۰/۳۳ (۳/۲۶)	۶۹/۵۳
کیفیت زندگی در حیطه کامیابی	۱۵-۰	۱۵-۱	۹/۵۸ (۳/۰۱)	۶۳/۸۷

سالمند

جدول ۳. ضرایب رگرسیونی و نتایج تحلیل مدل یابی معادلات ساختاری در رابطه سواد مالی و کیفیت زندگی سالمندان و نقش متغیر میانجی رضایت مالی

مدل		متغیرها
ضرایب رگرسیونی (خطاهای استاندارد)		
استاندارد شده	غیر استاندارد	
۰/۱۷ (۰/۰۶) P=۰/۰۰۶	۰/۳۷ (۰/۱۶) P=۰/۰۲۵	مسیر ج: پیامد: کیفیت زندگی، پیش بینی کننده: سواد مالی
۰/۲۵ (۰/۰۵) P<۰/۰۰۱	۰/۰۸ (۰/۰۲) P<۰/۰۰۱	مسیر ب: پیامد: کیفیت زندگی، پیش بینی کننده: رضایت مالی
۰/۲۳ (۰/۰۸) P=۰/۰۰۳	۱/۵ (۰/۰۶) P=۰/۰۰۷	مسیر ح: پیامد: رضایت مالی، پیش بینی کننده: سواد مالی
Goodness of fit		
۸۶/۲۸۱		χ^2 (df)
۰/۰۶ (۰/۰۴، ۰/۰۸)		RMSEA
۰/۸۹ / ۰/۸۵		CFI/ TLI
۰/۰۵		SRMR

سالمند

جدول ۴. نتایج آنالیز اثرات مستقیم و غیرمستقیم سواد مالی بر کیفیت زندگی سالمندان با نقش متغیر میانجی رضایت مالی در مدل MSEM

ضرایب رگرسیونی (خطاهای استاندارد)		اثر سواد مالی بر کیفیت زندگی
غیر استاندارد	استاندارد شده	
۰/۵۴ (۰/۲۱) P=۰/۰۰۹	۰/۲۶ (۰/۰۸) P=۰/۰۰۱	مسیر کلی
۰/۱۷ (۰/۰۸) P=۰/۰۳۶	۰/۰۸ (۰/۰۳) P=۰/۰۱۴	مسیر غیر مستقیم

سالمند

در مطالعه حاضر، بین رضایت مالی و کیفیت زندگی سالمندان بازنشسته رابطه معنادار مشاهده شد. همچنین در مطالعه رجبی و همکاران، یافته‌ها نشان داد که بیشترین میانگین نمره کیفیت زندگی سالمندان مربوط به کسانی بود که از نظر درآمد در سطح بالاتری قرار داشتند [۴۰]. پناقی نیز گزارش داد که سطح اقتصادی با کیفیت زندگی سالمندان تهرانی رابطه مثبتی داشت [۴۱]. بولینگ، زندگی کردن در محیط نامناسب و نداشتن درآمد کافی را از عوامل مؤثر بر افت کیفیت زندگی می‌داند [۴۲]. در همین راستا، تاجور و همکاران در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که وضعیت اقتصادی، عامل مهم بهبود کیفیت زندگی سالمندان شهر تهران است [۴۳]. چراغی و همکاران نیز طی یک مطالعه کیفی نشان دادند که شرکت کنندگان (با میانگین سنی ۴۰ سال) عوامل اقتصادی را از جمله عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی خود گزارش کردند [۴۴]. همچنین، نودهی مقدم و همکاران [۴۵] به این نتیجه رسیدند که وضعیت اقتصادی از عوامل تعیین‌کننده مهم کیفیت زندگی سالمندان است. در واقع داشتن درآمد کافی می‌تواند موجب برآورده شدن نیازهای پایه فرد و همین‌طور مشارکت او در جامعه و داشتن اوقات فراغت شود. چون هزینه درمان و کنترل بیماری‌های مزمن وابسته به دوره سالمندی که بار مالی زیادی را بر زندگی سالمند وارد می‌کند؛ بنابراین سالمندانی که از قشر کم‌درآمد جامعه باشند، به دلیل مشکلات جسمی مکرر و عدم دریافت مراقبت‌های بهداشتی لازم، اغلب کیفیت زندگی پایینی دارند [۴۶، ۴۷].

براساس نتایج مطالعه حاضر، بین سواد مالی و رضایت مالی نیز رابطه معنادار و مستقیمی وجود داشت. در بسیاری از مطالعات پیشین نیز، رابطه مثبتی بین سواد مالی و رفاه مالی گزارش شده است [۴۸-۵۰]. به‌عنوان مثال، نتایج مطالعه حامدی‌نیا در سال ۱۳۹۲ نشان داد که بین رفاه مالی و سواد مالی افراد رابطه معنادار مستقیمی وجود دارد [۳۳]. تفت و همکاران نیز گزارش کردند که سواد مالی بالاتر همراه با رضایت مالی بیشتر و نگرانی‌های مالی کمتر است [۵۱]. همچنین، ایکس یو و همکاران گزارش کردند که سواد مالی چه به خودی خود و چه از طریق تعامل با الگوی مصرف بر رفاه مالی سالمندان استرالیایی تأثیر مثبت می‌گذارد [۵۲]. نتایج مطالعه آزادی و همکاران نیز نشان داد سطح درآمد افراد بر سواد مالی و در نتیجه بر برنامه‌ریزی بازنشستگی مؤثر بود [۵۳]. بنابراین سالمندان بازنشسته‌ای که سطح بالاتری از سواد مالی داشتند و از برنامه‌ریزی و رفتارهای درست مالی برخوردار بودند از وضعیت مالی خود نیز رضایت داشتند.

براساس نتایج مطالعه حاضر، سواد مالی هم به‌طور مستقیم و هم غیرمستقیم (به‌واسطه رضایت مالی) با کیفیت زندگی سالمندان بازنشسته ارتباط معناداری را نشان داد. نتایج مطالعه کاسکانر و همکاران نیز نشان داد یک واحد افزایش در سواد مالی همراه با ۳۵/۱ درصد افزایش رضایت مالی است [۵۴]. سواد مالی باعث افزایش رفاه مالی از طریق بازده مالی بیشتر با تصمیمات

همان‌طور که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌شود، رابطه علیتی سواد مالی و کیفیت زندگی با میانجیگری رضایت مالی معنادار شد ($P=0/014$).

بحث

براساس نتایج مطالعه حاضر، میزان سواد مالی سالمندان بازنشسته سازمان‌های دولتی ۵۱/۶۰ از ۱۰۰ و در حد متوسط برآورد شد. در همین راستا، نتایج مطالعات داخلی و خارجی حاکی از آن بود که تعداد قابل‌توجهی از خانوارها و سالمندان دارای سواد مالی محدود هستند. به‌طوری‌که نتایج حامدی‌نیا بر کارکنان دستگاه‌های دولتی در استان یزد، نشان‌دهنده عدم کفایت سواد مالی آن‌ها بود [۳۳]. مطالعه دیانتی و حنیف‌زاده در بررسی سطح سواد مالی خانواده‌های تهرانی نشان داد که وضعیت سواد مالی این افراد در حد مطلوبی نیست [۳۰]. در مطالعه فینک و همکاران نیز میزان سواد مالی در سالمندان پایین بود [۳۴]. همین‌طور، لوزاردی و میچل [۲۹] پایین‌ترین سطح سواد مالی را در گروه سنی ۶۵ سال به بالا گزارش کردند. در مطالعه کارولین و همکاران نیز، اکثر پاسخ‌دهندگان برزیلی (۶۷/۱ درصد) سواد مالی پایینی داشتند [۳۵]. علت مطلوب نبودن سواد مالی در سالمندان را می‌توان با افت فرایندهای شناختی مرتبط با کهولت سن مرتبط دانست. تفاوت میزان سواد مالی در مطالعات پیشین را نیز می‌توان ناشی از تفاوت ابزارهای اندازه‌گیری سواد مالی، سن مشارکت کنندگان و تفاوت‌های فرهنگی جوامع دانست.

طبق نتایج مطالعه حاضر، بین سواد مالی و کیفیت زندگی سالمندان بازنشسته رابطه معنادار و مثبتی مشاهده شد. کوپور در بررسی رابطه بین سواد مالی و کیفیت زندگی در ترکیه بیان داشت که بین سواد مالی و کیفیت زندگی رابطه معنادار وجود داشت [۳۶]. دهدشتی لسانی و همکاران نیز به این نتیجه رسیدند که سواد مالی که قسمتی از هوش اجتماعی است بر کیفیت زندگی تأثیر مثبت و معناداری داشت [۳۷]. به‌علاوه، نتایج پژوهش خان و بهات نشان داد سواد مالی و رضایت از زندگی رابطه مثبت و معنادار داشتند [۳۸]. البته به نظر می‌رسد افراد با دانش مالی گسترده و مهارت‌های مالی پیشرفته، بیشتر به محصولات، خدمات و فناوری‌های نوآورانه دسترسی پیدا می‌کنند و محصولات مناسب بازنشستگی را شناسایی می‌کنند [۳۹].

مشکلات مالی رایج در دنیای امروز، تطبیق نداشتن درآمدها و هزینه‌های زندگی، نداشتن خانه شخصی، بدهکاری، هزینه‌های زندگی اعم از تغذیه‌ای، بهداشتی، درمانی باعث استرس‌های زیادی در زندگی می‌شود و سواد مالی می‌تواند تا حدودی از وقوع این مشکلات جلوگیری کند و موجب افزایش کیفیت زندگی افراد شود.

این مطالعه کد اخلاق را از کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی قزوین (IR.QUMS.REC.1399.055) کرد. همچنین پس بیان اهداف پژوهش برای شرکت کنندگان، به آن‌ها از محرمانه ماندن اطلاعات شخصی اطمینان خاطر داده شد و آن‌ها رضایت‌نامه کتبی گرفته شد.

حامی مالی

این پژوهش برگرفته از پایا ن نامه کارشناسی ارشد پرستاری گرایش سالمندی (مهسا کیایی)، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، دانشکده پرستاری مامایی است.

مشارکت نویسندگان

مفهوم سازی، روش‌شناسی، تحقیق و بررسی، نگارش پیش‌نویس، ویراستاری و نهایی‌سازی نوشته، منابع: مهسا کیایی، فاطمه محمدی و سیده آمنه مطلبی؛ تجزیه و تحلیل: زهرا حسین‌خانی؛ تأمین مالی: مهسا کیایی؛ مدیریت پروژه: سیده آمنه مطلبی.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

تشکر و قدردانی

بدینوسیله از معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی قزوین و از همراهی و همکاری شرکت کنندگان سالمند تشکر و قدردانی می‌نماییم.

مالی مناسب می‌شود، علاوه بر این تصمیمات مصرفی را اصلاح و بهبود می‌بخشد، افراد با سواد مالی ممکن است از رفتار مصرف آگاهانه بهره بیشتری ببرند [۵۵]. در این رابطه، جو و گرابل نیز گزارش کردند که سطح بالای سواد و مهارت‌های مالی، از طریق ایجاد رفتارهای درست مالی، باعث افزایش رضایت مالی می‌شود [۲۵]. از سوی دیگر رضایت مالی می‌تواند باعث افزایش کیفیت زندگی شود. نودهی مقدم و همکاران [۴۵] و تاجور و همکاران [۴۳] نیز وضعیت اقتصادی را عامل مهم تعیین‌کننده کیفیت زندگی سالمندان معرفی کردند. همچنین، نتایج مطالعه بر ۱۲۲۹۹ سالمند ساکن چین، غنا، اندونزی، آفریقای جنوبی و روسیه نشان داد که عدم رضایت مالی به‌طور معنادار و معکوسی با کیفیت زندگی مرتبط است [۵۶].

از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به روش خودگزارش‌دهی برای پر کردن پرسش‌نامه‌ها اشاره کرد که ممکن است برخی از سالمندان، پاسخ واقعی را نداده باشند. با این حال با دادن توضیحات لازم در مورد اهداف مطالعه سعی شد این محدودیت کم‌رنگ‌تر به‌نظر برسد. همچنین با توجه به اینکه نمونه‌ها از میان سالمندان بازنشسته سازمان‌های دولتی انتخاب شدند، ممکن است تعمیم‌پذیری نتایج را برای سایر سالمندان دچار مشکل کند.

نتیجه‌گیری نهایی

بر اساس نتایج مطالعه حاضر، بین سواد مالی و کیفیت زندگی سالمندان بازنشسته ارتباط معناداری وجود داشت همچنین رضایت مالی بر کیفیت زندگی آن‌ها تأثیر مثبتی داشت و نقش میانجیگری رضایت مالی بر ارتباط بین ۲ سازه سواد مالی و کیفیت زندگی تأیید شد. علاوه بر این، نتایج این مطالعه نشان داد که ۱۷ درصد از واریانس کیفیت زندگی سالمندان بازنشسته به‌طور مستقیم از طریق سواد مالی تبیین می‌شود. بنابراین پیش از بازنشستگی، آموزش مالی، روشی کارآمد برای بهبود دانش مالی آن‌هاست که می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا برای بازنشستگی خود برنامه‌ریزی خوبی کنند و از زندگی بازنشستگی راحت‌تری برخوردار شوند.

یافته‌های این مطالعه می‌تواند به‌عنوان معیاری برای توجه بیشتر به سواد مالی و در نتیجه رضایت مالی سالمندان در جهت ارتقا کیفیت زندگی آن‌ها در نظر گرفته شود. پیشنهاد می‌شود که سیاست‌گذاران منابع بیشتری را به طراحی و ارتقای برنامه‌های آموزش مالی خود اختصاص دهند تا در نسل بعدی جمعیت سالمندان، سواد مالی خود را بهبود بخشند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

References

- [1] Sadri Damirchi E, Ghomi M, Esmaeli Ghazi Valoii F. [Effectiveness of life review group therapy on psychological well-being and the life expectancy of elderly women (Persian)]. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2017; 12(3):312-25. [DOI:10.21859/sija.12.3.312]
- [2] World Health Organization (WHO). *World report on ageing and health*. Geneva: WHO; 2015. [Link]
- [3] Javadian SR. [Gerontological social work (Persian)]. *Quarterly Journal of Social Work*. 2015; 4(2):27-32. [Link]
- [4] Statistical Center of Iran. [Selected population and housing census (Persian)]. Tehran: Statistical Center of Iran; 2016. [Link]
- [5] Basu D. Quality-of-life issues in mental health care: Past, present, and future. *German Journal of Psychiatry*. 2004; 7(3):35-43. [Link]
- [6] Gureje O, Kola L, Afolabi E, Olley BO. Determinants of quality of life of elderly Nigerians: Results from the Ibadan study of ageing. *African Journal of Medicine and Medical Sciences*. 2008; 37(3):239-47. [PMID]
- [7] Bonomi AE, Patrick DL, Bushnell DM, Martin M. Validation of the United States' version of the World Health Organization Quality of Life (WHOQOL) instrument. *Journal of Clinical Epidemiology*. 2000; 53(1):1-2. [DOI:10.1016/S0895-4356(99)00123-7]
- [8] The WHOQOL Group. *The World Health Organization Quality of Life assessment (WHOQOL): Position paper from the World Health Organization. Social Science & Medicine*. 1995; 41(10):1403-9. [DOI:10.1016/0277-9536(95)00112-K.]
- [9] Shek DT, Lee BM. A comprehensive review of Quality of Life (QOL) research in Hong Kong. *The Scientific World Journal*. 2007; 7:1222-9. [PMID]
- [10] Moghadam AN, Rashid N, Ajdad Niaki SJH, Hosseinzadeh S. [Evaluation of quality of life and its related factors in elderly in Mashhad in 1396 (Persian)]. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2019; 14(3):310-9. [Link]
- [11] Bazrafshan MR, Hoseini MA, Rahgozar M, Madah BS. [The effect of exercise in elderly women's quality of life (Persian)]. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2007; 2(1):196-204. [Link]
- [12] Zahmatkeshan N, Bagherzadeh R, Akaberian S, Yazdankhah M R, Mirzaei K, Yazdanpanah S, et al . [Assessing quality of life and related factors in Bushehr's elders (Persian)]. *Journal of Advanced Biomedical Sciences*. 2012; 2(1):53-8. [Link]
- [13] Chen Y, Hicks A, While AE. Quality of life and related factors: A questionnaire survey of older people living alone in Mainland China. *Quality of Life Research*. 2014; 23(5):1593-602. [PMID]
- [14] Kalantarie Taft M, Zare Zardeini H, Mehrizi SMT, Roshan A. The relation between financial literacy, financial wellbeing and financial concerns. *International Journal of Business and Management*. 2013; 8(11):63-75. [Link]
- [15] Xiao JJ, Porto N. Financial education and financial satisfaction: Financial literacy, behavior, and capability as mediators. *International Journal of Bank Marketing*. 2017; 35(5):805-17. [Link]
- [16] Morgan PJ, Trinh LQ. Determinants and impacts of financial literacy in Cambodia and Viet Nam. *Journal of Risk and Financial Management*. 2019; 12(1):19. [Link]
- [17] Bennett JS, Boyle PA, James BD, Bennett DA. Correlates of health and financial literacy in older adults without dementia. *BMC Geriatrics*. 2012; 12(1):30. [PMID]
- [18] James BD, Boyle PA, Bennett JS, Bennett DA. The impact of health and financial literacy on decision making in community-based older adults. *Gerontology*. 2012; 58(6):531-9. [PMID]
- [19] Abdollahi F, Mohammadpour RA. Health related quality of life among the elderly living in nursing home and homes. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*. 2013; 23(104):20-5. [Link]
- [20] Burchardt T. Are one man's rags another man's riches? Identifying adaptive expectations using panel data. *Social Indicators Research*. 2005; 74(1):57-102. [DOI:10.1007/s11205-005-6519-y]
- [21] Seyfzadeh A. [The relationship between perceived social support and health in the elderly adults case study: Azarshahr (Persian)]. *Journal of Gerontology*. 2016; 1(1):40-7. [DOI:10.18869/acadpub.joge.1.1.56]
- [22] Plagnol AC. Financial satisfaction over the life course: The influence of assets and liabilities. *Journal of Economic Psychology*. 2011; 32(1):45-64. [DOI:10.1016/j.joep.2010.10.006]
- [23] Mottahedian Tabrizi E, Najafi S, Samiey S, Einollahi B, Babaei GH. Effect of programmed nursing care in prevention of hemodialysis complications. *Iranian Journal of Critical Care Nursing*. 2009; 2(2):55-9. [Link]
- [24] Joo S. Personal financial wellness. In: Xiao JJ, editor. *Handbook of consumer finance research*. New York: Springer; 2008. [DOI:10.1007/978-0-387-75734-6_2]
- [25] Joo SH, Grable JE. An exploratory framework of the determinants of financial satisfaction. *Journal of Family and Economic Issues*. 2004; 25(1):25-50. [DOI:10.1023/B:JEEI.0000016722.37994.9f]
- [26] Wolf EJ, Harrington KM, Clark SL, Miller MW. Sample size requirements for structural equation models: An evaluation of power, bias, and solution propriety. *Educational and Psychological Measurement*. 2013; 76(6):913-34. [PMID]
- [27] Hyde M, Wiggins RD, Higgs P, Blane DB. A measure of quality of life in early old age: The theory, development and properties of a needs satisfaction model (CASP-19). *Aging & Mental Health*. 2003; 7(3):186-94. [PMID]
- [28] Heravi, Montazeri, Nikkha, Garshasbi. [The validity and reliability of the Persian version of the specific questionnaire for assessing the quality of life of the elderly (CASP-19) (Persian)]. *Payesh*. 2016; 421-31. [Link]
- [29] Lusardi A, Mitchell OS. finance. Financial literacy around the world: An overview. 2011; 10(4):497-508. [DOI:10.1017/S1474747211000448] [PMID] [PMCID]
- [30] Diyanati Deilami Z, Hanifzade M. [The level of financial literacy of Tehrani families and their related supervision (Persian)]. *Financial Knowledge of Bahador Securities Analysis*. 2015; 8(26):115-39. [Link]
- [31] Xiao JJ, Chen C, Chen F. Consumer financial capability and financial satisfaction. 2014; 118(1):415-32. [DOI:10.1007/s11205-013-0414-8].
- [32] Ali A, Abd Rahman MS, Bakar A. Financial satisfaction and the influence of financial literacy in Malaysia. *Social Indicators Research*. 2015; 120(1):137-56. [DOI:10.1007/s11205-014-0583-0]

- [33] Hamedinia H. [Investigating the financial literacy of government employees and its impact on financial welfare and their financial strategies (case study: Yazd Province) (Persian)] [MA thesis]. Yazd: Islamic Azad University; 2013. [\[Link\]](#)
- [34] Finke MS, Howe JS, Huston SJ. Old age and the decline in financial literacy. *Management Science*. 2016; 63(1):213-30. [\[DOI:10.1287/mnsc.2015.2293\]](#)
- [35] Potrich ACG, Vieira KM, Kirch G. Determinants of financial literacy: Analysis of the influence of socioeconomic and demographic variables. *Revista Contabilidade Finanças*. 2015; 26(69):362-77. [\[DOI:10.1590/1808-057x201501040\]](#)
- [36] Çopur Z. Exploring relationship between financial literacy and quality of life. *Australian Academy of Accounting and Finance Review*. 2017; 2(4):296-309. [\[Link\]](#)
- [37] Dehdashti Lesani M, Makvandi B, Naderi F, Hafezi F. The relationships of alexithymia and social intelligence with quality of life according to the moderating role of social anxiety in women-headed household. *Women's Health Bulletin*. 2019; 6(4):27-35. [\[Link\]](#)
- [38] Khan TF, Bhat SA. Social intelligence, life satisfaction and depressive symptoms among adult women. *International Journal of Indian Psychology*. 2017; 4(3):35-40. [\[DOI:10.25215/0403.044\]](#)
- [39] Chu Z, Wang Z, Xiao JJ, Zhang W. Financial literacy, portfolio choice and financial well-being. *Social Indicators Research*. 2017; 132(2):799-820. [\[DOI:10.1007/s11205-016-1309-2\]](#)
- [40] Rajabi M, Jahanshiri S, Kashani Movahhed B, Rezaei Hoseinabadi H, Hoseini Shafiabadi M, Qashqaei AM, et al. [Quality of life in and its correlates in elderly in Tehran, Iran (Persian)]. *Payesh (Health Monitor)*. 2017; 16(4):531-41. [\[Link\]](#)
- [41] Panaghi L, Abarashi Z, Mansoori N, Dehghani M. [Quality of life and related demographic factor of the elderly in Tehran (Persian)]. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2010; 4 (2):77-87. [\[Link\]](#)
- [42] Gabriel Z, Bowling A. Quality of life from the perspectives of older people. *Ageing and Society*. 2004; 24(5):675-91. [\[DOI:10.1017/S0144686X03001582\]](#)
- [43] Tajvar M, Arab M, Montazeri A. Determinants of health-related quality of life in elderly in Tehran, Iran. *BMC Public Health*. 2008; 8:323. [\[PMID\]](#)
- [44] Cheraghi Z, Nedjat S, Haghjoo L, Salehi F. [What do Iranian people have in mind when assessing their quality of life? A qualitative study (Persian)]. *Iranian Journal of Epidemiology*. 2016; 12(3):10-20. [\[Link\]](#)
- [45] Nodehi Moghadam A, Rashid N, Hosseini Ajdad Niaki SJ, Hosseinzadeh S. [Evaluation of quality of life and its related factors in elderly in Mashhad in 1396 (Persian)]. *Iranian Journal of Ageing*. 2019; 14(3):310-9. [\[Link\]](#)
- [46] Lasheras C, Patterson AM, Casado C, Fernandez S. Effects of education on the quality of life, diet, and cardiovascular risk factors in an elderly Spanish community population. *Experimental Aging Research*. 2001; 27(3):257-70. [\[PMID\]](#)
- [47] Alexandre Tda S, Cordeiro RC, Ramos LR. Factors associated to quality of life in active elderly. *Revista de Saude Publica*. 2009; 43(4):613-21. [\[DOI:10.1590/S0034-89102009005000030\]](#) [\[PMID\]](#)
- [48] Cheah KK, Foster FD, Heaney R, Higgins T, Oliver B, O'Neill T, et al. Discussions on long-term financial choice. *Australian Journal of Management*. 2015; 40(3):414-34. [\[DOI:10.1177/0312896214532476\]](#)
- [49] Shen CH, Lin SJ, Tang DP, Hsiao YJ. The relationship between financial disputes and financial literacy. *Pacific-Basin Finance Journal*. 2016; 36:46-65. [\[DOI:10.1016/j.pacfin.2015.11.002\]](#)
- [50] Grohmann A. Financial literacy and financial behavior: Evidence from the emerging Asian middle class. *Pacific-Basin Finance Journal*. 2018; 48:129-43. [\[DOI:10.1016/j.pacfin.2018.01.007\]](#)
- [51] Taft MK, Hosein ZZ, Mehrizi SMT, Roshan A. The relation between financial literacy, financial wellbeing and financial concerns. *International Journal of Business and Management*. 2013; 8(11):63-75. [\[DOI:10.5539/ijbm.v8n11p63\]](#)
- [52] Xue R, Gepp A, O'Neill TJ, Stern S, Vanstone BJ. Financial literacy amongst elderly Australians. *Accounting & Finance*. 2019; 59(5):887-918. [\[DOI:10.1111/acfi.12362\]](#)
- [53] Azadi R, Zangirdar M, Farshidpour A. [Financial literacy and its influencing factors and its impact on retirement planning (Persian)]. Paper presented at: The First Regional Conference on Research and New Solutions in Accounting and Management. 13December 2012; Tenekabon, Iran. [\[Link\]](#)
- [54] Coşkuner S. Understanding factors affecting financial satisfaction: The influence of financial behavior, financial knowledge and demographics. *Imperial Journal of Interdisciplinary Research*. 2016; 2(5):377-85. [\[Link\]](#)
- [55] Habibi S, Nikpour S, Seiedoshohadaei M, Haghani H. [Quality of life in elderly people of west of Tehran (Persian)]. *Iran Journal of Nursing*. 2008; 21(53):29-39. [\[Link\]](#)
- [56] Huang R, Ghose B, Tang S. Effect of financial stress on self-reported health and quality of life among older adults in five developing countries: A cross sectional analysis of WHO-SAGE survey. *BMC Geriatrics*. 2020; 20(1):288. [\[PMID\]](#)

This Page Intentionally Left Blank